

ЗАМАНА

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫГҔАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТОВУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ
6 СӨМДУ

Кырал жумушда

Инвестиция политиканы жорукъларын сюзгендиле

КЪМР-ни Президент Арсен Канокон Юг федеральный округда социальный-экономика болуму итгендируу жаны бла комиссияны Москва-да 19-чу апрельде поспред

Дмитрий Козакны башчылыгы бла бардырылган жыйылууна кытышанды. Комиссияны члендери федеральный араны бла ЮФО-ну субъекттерини

араларында финанс халыгы жорукъларын сюзгендиле. Федеральный инвестиция политиканы 2008 жылны бюджет проектин бла байламы принциптерине эчки эс бургандыла.

Арсен Канокон Иорданияны принцип анга жаш тууганы бла алгышлаганды

Иорданияны принцип Али Бен Аль-Хусейн ийторюне дагыла бир адам кышулганды. КЪМР-ни Президент Аны Улуттугуна алгышлуу телеграмманы жибергенди. «Жангы тууган сабий кийик саулукка, кавказды адамлача, узак эморло болурун, Иорданияны халкына хайырлы улуу жетишимле болдурурун сыйгеними билдирем», - деп айтылады Арсен Каноконун алгышлуу сөзүнде.

Къабарты-Малкъар Иордания бла эртеден бири да шүкүлүк ажоркосу. Принцип Али бизин республикага бир неча керекселден. КЪМР-ни Президент Арсен Канокон а былый февральда россияни кырал башчылары кыауунда Амманда болганды.

КЪМР-ни Президентини
Правительствосуну пресс-службасы.

Окытуу

Америкалы бизнесменле юйретедиле

Нальчикде «Предприниматель и шендоно технология» деген программаны чекеринде бешинчи жолу аралы окутуу семинар ишин башлаганды. Къабарты-Малкъарны бийик билим берген окуу юйерини студенттери эм школлары тамата классарыны окуучулары

лик Харевани айтанна керо, буюнокке институтда Амриканда келип төрт преподаватель ишлейди. Андан сорда, Американы Биришген Штатлардан онеки преподаватель, жылга эки керо келип, мында дөрсө бередиле.

Бизни корр.

ТРАНСПОРТ

Вагонла артха терк ашырыладыла

«Нальчик Опорная» темир жол станцияны бойнуунда болган коллективле юсубозодо ачышы жетишимле болдурылды. Биринчи кварталда 3625 вагон неда 234 миң тонна жок жиберилгенди. Республиканы предприниматель, организациялары, чекеринде дендиялары атлары бла көлп, 155 миң тоннага жуук жок кыстарылганды. Бытыры ол кезуондо болганы бла төнгөшдиргенде, ол иштерини өлчөми 22-50 процентке көбейгенди.

Баш станцияны кыраундагы беш товар станциядан бек ити иштенгенде Нальчиктеги товар станцияны коллектив саналганды. Кыралны торло-торло регионлары андан 234 миң тонна жок жиберилгенди, прогноз керюмдо 168 процентте толтурулганды.

ТАТЛЫХАНАНЫ БОРИС.

Дата

Кертисин айтсам, «Асса» сабий тейсеу ансамблени окылгыгына аталган байрам индирге тебирегенимде, адам аз келер деген кыорукуну да бар эди. Нек дегенде, бизни белгиле жырчыбыз Къулбайлы Людмиланы юбилей концерти да ол кунгө тошген эди. Болсада Сабий эм чыла тейо чыгармачылыккы республикалы койго улуу залдан отпоруугай, сюели турурга окуна жер болмаганын керо.

Керти да юлгюлюдюле

генимде, жорегим кыуанды. Ол а, сөзсюз, ансамблени маганалыгыны, фахмулугуну, юлгюл деген аты бош жоретмегенин шартында. Анда аны башчысы Сотталан Кышануу, балетмейстери Апполаны Артурун эм музыкалы башчысы Аппо-

ланы Альбертини кыймыллары айтып-айтамача улутуу. Юбилей индирни Къабарты-Малкъар Кырал телерадиокомпанияны директору Совайланы Илияс бла торло-торло жок конурсланы лауреаты Апполаны Жаннет бардыргандыла. Сабий эм жаш

көло чыгармачылыккы республикалы койно директору Клара Калмыкова, «Ассаны» алгышала, ол кылай кыруалганына, анга ким себеттик эттеними юсунден айтханды. КЪМР-ни билим беруу эм илму министрени заместители Лидия Дорохина

уа Сотта улуга, кырындыла Апполаны Альберте бла Артургы министрстерону Сыйлы грамоталарын бергенди. Сабий эм жаш тейо чыгармачылыккы республикалы койно грамоталары уа ансамблени концертмейстертери Жанатайлыны

Багъасы учузланганды

Бусатгатага свяэны битеу почта бөномлеринде 2007 жылны экинчи жарымына «Заман» газетте жазылуу барары.

Жазылууну багасы кетторолметегени. Аны кыой да, бир аз учузланганды. Сөз ючюн, жылны биринчи жарымына ол 338 сом 40 капек болган эсе, шендо уа — 317 сом 76 капекки.

Бизни ИНДЕКСИБИЗ - 51388

Келиширчо жолну излерге

РФ-ни тыш кыралла бла иштерини миштери бийик билим бергенди. Оланда Косовода болумун мамыр жол бла тамамлануу юсунден ООН-ну Къорк-уюсуздук Совети жарашдырган документни даулашхандыла анта энта да бир кере бирге сюзер муратдыла.

Сербия жаны жаратайды айтылган документни бийик билим бергенди. Мадриде кесини коллегасы бла бу вопросу оозгенде, ООН-ну миссиясы Косовога жиберселе ити болуктуу деген эди Сергей Лавров. Къорк-уюсуздук Совет аны тогзе санганды эм аллай миссия жиберилгени да билдирген эди.

- Биз да Косовода жашаганы албанлыгыла да, словакыла да даууз келе-

лиширчо жолну табарга керекбиз, - дегенди Сергей Лавров.

Доулашла тойюшлеге ойлангандыла

Украинада уллу кылуупка ючюн сермешле, кунден-кунгө төрлене, юч ала, даулашладан тойюшлеге айлана барардыла. Конституция судю президент Виктор Ющенкону парламентини чечарга деген узакны сзудаланы иштерини жерлерине сарыла жибермей тохтаганда, полиция бла очула алагы жок ачарга юрөшкенди. Алайда, кыан төлөмөгенди ансы, бир бирге кыажау турганына араларында кыаты тойюш барганы, бир бирге ачы сөзле да айтылганды. Судю койно кызулган атпауан а, кворум болмаганын хатасында, ишин башаялмай кылагандыла.

Юлия Тимошенко эм президент жаныла, эрте-кеч болса да, Конституция суд иштерини, президентини парламентини чечарга деген узакны терге саянаргын сөзөдиле, парламентини чечар чечюн, бар мадарларны этедиле.

Аны бла бирге Юлия Тимошенко, Конституция судде иштенген уллу улуга алгандыла деп, терсеге юрөшөди судуяланы. Тимошенкону алгыны соратганы, халкы алгында, сенден

КЪМР-ни ПАРЛАМЕНТИНИ КОМИТЕТТЕРИНДЕ

Сыноуланы ахыры не бла бошчаллыккыды?

Билим беруу, илму эм саулук саклау жаны бла комитетини кеп болмай бардырылган жыйылуунда элдеде саулук саклау не халда болганына, КЪМР-де сабий салданы бла школаны бириктириуден не чыгышына, битеуле билим берген учуредениладе жаны амалла кылай хайрангагаларына кыралганды. Жыйылууну Комитетини председатели Игорь Иванов бардырганды. Аны ишине вице-спикер Людмила Федченко кытышанды.

Биринчи вопросу юсунден билдирюу бла сөзөшө, КЪМР-ни саулук саклау министри Вадим Бицуев, арт заманлада республикада өлгөнлени саны юч процентте азайганын айтханды. Алай онкология арууладан аруугуяла уа кеп бола барганына жаргытханды. Бытырыны итотгары уа «Саулук саклау» миллет проект бу бөлөмде ишин илдендирюу уллу себеттик этгени керюштөндиле дегенди.

Андан сора чыгыш өлкөнүн депутат Аминат Каранашева керо окуна проект кеп билер бергенин кытаганды, алай ол мында болган битеу жартылыккыны кетералмазгынын чертенди. Сөз ючюн, медицинаны стоматология маганалы бөлөмю бир жанында кылаганды. Кеп врачла биринчи медицина болушук берген службага көчөп барардыла, специалтадан тынгылы консультация алырга кылайында, медицина оборудованине, санитар транспорт бла да хал хар жерде да бирча ити тойлудо. Аладан сора да бир-бир муниципалитетле ачка кытыгык сыйдыла.

Министр Парламентини Председателини заместители Людмила Федченкону, депутат Аслан Кокову, Андрей Никитинни эм башхалары сорууларына жууапла бергенди. Школга дери билим берюуде реформаны юсунден айта, КЪМР-ни билим берюу эм илму министри Сафарби Шкагапосов, ол Правительствону 2001 жылда чыгарганын эчки бекми кыабый этилгенден сора башланганын билдиргенди. Андан сора сабий салданы бла битеуле билим берген учуредениланы бириктириуну иши терк барганды. Быйыл 1-чи марта республикада «Башланган школ» — ол кыруу сөзле болушук ападыла. Болсада республикада сабийлени отуз процентте жуутоу сабий салдырга жорөмөйдиле дегенди С.Шкагапосов. Ол дагында кеп бириктирилген билим берюу учуреденила ападан изленген жоруксула бла ишлемелерини да билдиргенди. Бирге школ» — ол кыруу сөзле болушук кылайы, школу ишин, окутууну, кыретини да амалларын школга дери билим берюуну программасы бла окутуурга эркинликтери болуп ишлейдиле. Сабий салда болмаганын элге бу сынау артыкыда хайырлыгы: битеуле билим берген учуреденила сабийле школга дери жокор билим алырга тутула ачылгандыла. Жыйырма бир эл школда 744 сабийге амал 35 группа барды.

Министр кыяулу сабийле жорөгөн билим берюу учуреденила да сакланганлары айтханды. Апада кулаклары ити эшитмеген, көзтери көрмеген, кыйналып өлөшпеген, санарындан кыйналып сабиле хар жаны бла да болушук ападыла. Болсада республикада сабийлени отуз процентте жуутоу сабий салдырга жорөмөйдиле дегенди С.Шкагапосов. Ол дагында кеп бириктирилген билим берюу учуреденила ападан изленген жоруксула бла ишлемелерини да билдиргенди. Бирге школ» — ол кыруу сөзле болушук кылайы, школу ишин, окутууну, кыретини да амалларын школга дери билим берюуну программасы бла окутуурга эркинликтери болуп ишлейдиле. Сабий салда болмаганын элге бу сынау артыкыда хайырлыгы: битеуле билим берген учуреденила сабийле школга дери жокор билим алырга тутула ачылгандыла. Жыйырма бир эл школда 744 сабийге амал 35 группа барды.

Ахыры 2-чи беттеди.

Махти, Шуаланы Артур, Мотталаны Тимур, ансамблде төспөген Шуаланы Альбина, Озарукъланы Жанна, Элина Долова, Эльмира Бихучина, Црайланы Марина, Фатима Пакова, Марьяна Кашежева, Шамиль Рашидов, Тимур Таркочов, Ахмед Хуралов, Кыздары Ахмет, Астерим Ортабаев тийишли болгандыла.

Ансамблге жорөгөн сабийлени ата-аналарыны комитетини председатели Малькундуланы Абиханни кыянында да унутулуп кыламаганды. Алырга грамоталары. Сабий эм жаш тейо чыгармачылыккы республикалы койно директору заместители Жазаланы Хызыр бергенди.

Он индирде дагында бери билим берген учуредениланы, республикада болганы сабий чыгармачылыккы коллективлени башчылары да келгенди. Аланы арларандыла малкъар халкыны «Алан» жамауат организацианы председателини заместители Ахматланы Мусса да бар эди. Ол бу ансамблге биригюуну сыйлы грамотасын бергенди.

СУРАТДА: «Асса» төпейди.

Ахыры 2-чи беттеди.

да бир би изларындан алты уллу теракт болгандыла. Аланы хаталарындан 230 адам өлгөндиле, 300 чакылы бир адам да жаралы болгандыла.

Багдады шийтле жашаганы Садрин кварталында теракт хатасында (базары ортасында атырылган эки жерленген машина) 200 алайда 140 адам өлгөнди. Ара шахарны башка районларында да аны бла бир кезиуде беш жерленген машинала чачдырылгандыла.

Бу кыялы иш бу кыралда орналаган америкалы аскер көчөп, не Иракны ала кырууган шендоно нызамы этген мулатларына жетемелкери не шагарты, дейдиле политикле.

КОНДЮЗО МУДРАДЛЫК

Тюда Москваны арасында жерленген мотоцикл атылганды. Аны хатасындан бир компанияны оңучууу алайда офисине баш турганын өлгөнди, төрт адам а жаралы болгандыла, ала болончыга тапдырылгандыла.

Бу жарылуу иш бла байламы прокуратура тинтүү ишени башлаганды. Мотоциклни өлгөн иши Север Осетияны гражданин болганы тохтадырылганды, тинтүүлге чырма болбосан деп, ол ким болганы жазырылыккыдады.

Конкурс

Россияни Правительствосу саугааларлыккыды

Россей Федерацияны Культура эм аспаплы коммуникация министрствосу аспаплы информацияны басма органдарында ишленгени араларында конкурс бардырыуну юсунден билдиргенди. Конкурс жорөтөлгөндө Россияни Правительствосуну саугаалары Берилдиктеди. Ала 10 болсадыла.

Бу конкурс 2005 жылда башланганды. 2006 жыл ючюн саугала быйыл 19-чу январьда РФ-ни Правительтендиргенди. Аспаплы информацияны басма органдарында чыгармачылыккы иш жаны бла ачышы жетишимле этгенде саугаланганды. Аланы арларанды В. Г. Лошак (ЗАО «Гончех»), В.В. Овчинников («Российская газета» газетини редакциясы) ФГУ, В.И. Игнатенко (ФГУП «ИТАР-ТАСС»), «Издательский дом «Крестьянин», «Краснодарский рабочий» газетини редакциясы» ООО эм башхала болгандыла.

2007 жылда кезилуу конкурска 2004, 2005, 2006 жылдада басмаланган материалды алындыла. Аны юсунден официал кыяны билдирюу «Российская газета» берилгенди эм Россияни Культура министрствосуну сайтына салынганды. www.mknk.ru.

Топу хепар бийерге сыйгенин төгөрдөн бери ачыштыр болушудыла: (495 625-15-25) Палей Елена Робертвна, Аспаплы коммуникацияны департаментини баш специалисти - экперти.

Факс: (495) 628-98-79, (495) 623-84-58.

E-mail paleyamkknk.ru.

Адамсызлыккы

Озган урушну эсгертелерине сакъ болурга чакырганды

Эстонияны ара шахары Таллинде совет аскерини юсунден эсгертелерине сакъ болушудыла. Властыла шендоно дери ол информацияны жашырылыккыда тутхандыла.

Бу кыралга азатлык келтирер ючюн, жан берген солдатланы кыабарларын кызып юрөшү дуняда болмаганына бетизилки ишди, уллу конялы затды, дегенди РФ-ни тыш кыралла бла иштерини министри Сергей Лавров.

Он оңуну терге санаганды, озган урушну эсгертелерине сакъ болурга чакырганды ЕС-ни Парламентини да. Аскерини эсгертелерине кеч-кеч да фашисттерден кыорулуп турган «Ночной дозор» деген кызууну келечилери уа ЕС-ни Страсбургда койно алында митинг этгендиле, «Доммаш аскерини» кыорууларга чакырганын лисовкаланы адамлага колөшкенди.

Сынаулары ахыры не бля бошаллыкды?..

Ахыры. Алпы 1-чи беттеди.

Бу вопросу озюруге депутатта Анатолий Иванов, Эфендилов Фуд, Барсоби Кармуров тир кытышкандала.

Аланы сорууларына жууап бере, Сафарби Шхагазове билим беруде жангы сынаула аспамсында школаны башланган эм абдан класстарына кытылган сынауларны айтханды. КМР-ни школларыны бир кыуумунда башланган класстарына башка-башка амалла бля окутагыла. Орта билим беруде уа жангы амалданы синдириуну кылар политика абдан класстарыны профилгыле айыруу бля байламыда. Республиканы хар районунда профилгыны кийириуну торло-торло амалларын сынарча майданла кыралыдыла.

Депутат Светлана Пекова, жангы технологиялары хайырлынгыра керекисини айтты, ала окуучулары билим алдырга келлендириге, дерслени магыналарын кетюруге, алай бля уа белгилени жетишилмеге жетерге онг бериклиде дегенди. Он жангы амалданы бек хайырлыгыранды бирине электи курсланы саньганды. Аланы устанды кеслери жуупталарына тынтылган бошганыларынды дора, жыйылдыла этилген эсгертилуени да эге алай деп, депутатта тийишчи ошу чыгарьгандыла.

КМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Республиканы ветеран организацияга - 20 жыл Махтаулу тёлуге - хурмет эм намыс

Кыбарты-Малкыраны тамата тёлосуну, урушда болон, мамыр урунда болон, жигитлик ишлерини исперинден айттып да тауу салык тёлубою. Ошуну жыйында ала Баксан ГЭС-ни ишлеткенде. Тирнуаудда волфмар, мобилден чыгарьган комбинаты кырулушун бардыргандыла. Республиканы экономикасын айытууда аны кылатупу улуу магыналарын белгиледи. Гиче-Кыбарты огуварыуну илгирн тогурагындыла мылысы жетишмеген 30 минг гектары суу бля жалчытырга онг бергенди. Нальчике жарьмн провондик приборла, бийик эм аз вольтту аппаратура чыгарьган заводда, «Исхож» комбинат, «Цмет-прибор», Гидротазовод, Баксаанда «Автозачаст», Майскоиде кабелъ завод эм кеп башка предриятиелери билим кыбарты ветеранларыны багылары бля ишленгендила. Аладан келпери бусагата сау тойлоодолю (жангетде жатысныла).

Биз Совет Союзун Жигитлери Байкостанлыны Алимча Сергей Стебнишкын, Аскар Канкуевча, улуу аскер башчы Арсений Головоков ач кеп башка адамларыны бля ёктеленирге акрембиз. Молк окуучула Николай Евтушенко, Кымбулат Тарчовк, Мусукаланы Шамса, Социалист Урунууну Жигити Молпланы Шафарудтин эм башкала кепир тёлуге юлю болганый турлукдыла.

САУЛУК САКЫЛАУ

Дарман саладыла

Республиканы башка жерлериндеди, «Саулык сакылуу» деген милдет проекттин чеклеринде Май районунда да В кыуумуну гепатитден дарман салыу башланганды. Район поликлиникада бизге билдиргендерине кере, шахарда жашаганы алып айтханды да окууну 2007 жылда 4900 адамга дарман салырга план барды.

Аны энчишгиде да барды,

«Заман» газетини баш редактору Атталаны Жамал алгышайдыла.

Россей Федерацияны эм КМР-ни культурасыны сыйлаштыргычусу, «Заман» газетини баш редактору Атталаны Жамал а, ансамблде аны юк сабийи да терсеге юйренгенлерини айтып, бююн усталыгы бля Соттала Кынашгауа адам жетменин, ол эм аны биресине ишлеткенде боп келтен тёлону аруу кылыкылы юйретуге улуу кызын салгыанларын белгиледи, алага жоор кырылгын айтыды. Андан дора кол

ЖАНЫ БАНК Онгла кёбейирикдиле

«Росгосбанк» ачык акционер обшествоно кредитлери бля хайырланганы саны Кыбарты-Малкыраны башкы барды. Аны уа жергелде банкны бөлмюлери, офислери ачылгандары ахшы себеплик этеди.

Алай офис кеп болгон Чегем районда да ачылганды. Он кыуучаны ишге катышырга башта айтылган банкны Кыбарты-Малкыра регион филиалыны директору Сараби Кудаве, Чегем муниципалый райидунде адимстрацияны башчысы Михаил Мамбетов, башка жуупты кылуучулар, аны кырууларын ишлендире берилген онгу не кадар бир топу эм фидайлы хайырлынгыра юйреширге керекдила.

Аны бля бирге ол районда эчки болушукчу молкери болганылдан жогже жууру» адам өзгөн жылда 21 миллион сомдан аслап кредит ачк алганыларын, «Шалушк» коллектив эл молк предриятигыла малчакы комплексне ремонт эм реконструкция этер ючюн 10 миллион сом берилгенди да билдиргенди. «Быйлы а сиэни андан да кеп болушукчу табарча онгаргысы бардыла. Жаланды аланы фидайлы хайырлана билгире керексиз», - деп бошганды кесини сёзюн С. Кудаве.

Янык корр.

лективге сауга бергенди.

Ол ингирде сахнага чыгарьга сыйгенге кеп эдиле. «Ассаны» Шендолопо гуманитар академияны ректору Атайбиланы Алий, КМР-ни Культура эм информация коммуниация министрвоуу бөлмюлө тасуу.

Рамет Пачев, «Кабардика» кырал академия эм «Балкар» тейсеу ансамбльли башчылары Игорь Атабиев, Энейиланы Магоммет, Нальчике шаарда 1-чи номерли интернат-школну директору

Ансамбль «Алиса» тейседди.

ни саугалары уа жарык жырла бля терк тейсеуле болгандыла. Байрамны бардыгыла Москвадан, Тюркден, Кырачай-Черкесден, Север Осетия -Аланидан, дагыда кеп башка жерледен алгышлуу телеграммала келгенде да айтхандыла.

«Асса» ол ингирде дагыда бир кере кёрюзтуп кесини фахмуусун. Ансамбльни башчылары эм сабийлеге кеп махтау салыды. Керти окуна, ала не уллу ыспаска да тийишпиде. Мындан ары да кеп жылданы усталыгыра бля кыуучарына турсуна, концерттерине уа толу запла жыйлысныла!

ХОПЛАНЫ Марзят. Суратланы автор алганды.

Энчи хат

Нальчикни бешинчи номерли сабий садында ишленген юйретуучилерини бля молкери тиден усталыгыны семинарлары барды.

Республикада арт жылдыда сабий саддала бля школлана ана тилин окууланууга улуу эс буралдыла. Бетирека ол ишини мурдору сабий садда салынганын эсте ала, окутулдук материалданы аныгылаштырга, тат жарашдыгыра керекди, дейди бешинчи номерли сабий садны таматасы Лидия Ибрагимовна Азикова.

Бу садда ол жаны бля тынчсыз иш бардырганына кесибиз да шагат болдук. Биринчи терси Каналды Халимат 3-чч класка «Жаз башы айла» деген темага орус тилин группала бергенди. Методика жаны бля тюз, ладиктика жаны бля магынасы да хайыр болуучу болгандыгы ош. Шахар школланы аспамсында ана тилге юйретуу улуу проблеме болганылыкча, бу жаз устас торло-торло милдетлени сабийлерин малчакы жер тиде аруу селештиргенди.

Салынган соруулагуа толу жууап издей, окуучуларыны сагыш этерге келдендиреди. Календар айлары атларын малчакыра бусагата кеп абдан адам да билимдиди.

Дерсин оюн, театр инсценировка халда бардырганыла. Бу таманы хазырлар ючюн, Зарема кеп кызын

Аппаннизм Ёрлеуну алпында

Кресло-канат жол бля биз «Мир» станицидан «Гарабазны юйретуу-жаруу этип майданчыгына чыгарьды. Бир неча минутну Минги таудан келерибизни айыралай турдук», - «Мында алынистле тауга ёрлери алпында тохтойдыла», - деген суазы энчилик. Бурууну «Гарабаз» бля, улуу салгы жанын кырдик. Ол «Гарабаз» Ривковский эди. Биз билин алпында тизилген вагончуклардан бирине чакырыды.

Аны бля ушагыны анда болду.

«Мир» - федеральный кырал унитар предриятигы, деген башлады ол. - Аныг кеп жалладан берчи Тиланы Исхакчы башчылык этип келди. Кеси заманды он тау жылакадан СССР-ни жыйымчык командаасы киргизди. Базаны проекти кыралды соруторлары мында юйретуу сорбонлары ёдлорюна жарашырлылган эди. Аны кырулушу 1983 жылда бошгандыла. Перестройканы кезинде уа, ишпеле, жанылып тургандыла. Арта, бютуну «Принт - 11» койгөнден дора, алынистлени тохтатучу жерлери болганды. Алынистлени жаيدا бу базда кеси программалары окууна барды. Кышыда уа мында адам кеп болмайды. Жаланды Жангы жылга тау тейселеде тобергге сыйгенге бир неча конгге келип кетсиде.

Туристте башда чыккырчылыкга ушады онбеш вагончукта жайдыла. Ала Россияни байрагыны торосорлене болжанды. Хар бирини ичине беш адамчы жери барды. Экиси уа кунуча жарашдыргандыла. Алада кыркык адам бир жолгата ала апнат кетерчиде.

Коркыуузулукчу юксонден айтханды, «Мир» алай жерде орналды, таудан кыар юзюлген замандан арга

уколла хар адамга юйрешир керу этилгире керекдила. Биринчисинден сора, бир ай озу, экинчисе, беш айдан а ючюнчю тизилди. Он излем тозуруулмаса, дарманы хайры болушук тойлоодо.

Ирина ОСЕТРОВА.

кеди кырасанг да, киркилик тёрбөлг. Бир мадар этерге керек болганы кимге да баямды. Мени акылыма кере, чирип, жерге кышуула маалым заттыны-пастинден этилген адырланы, пакетлени койдорюна жерле хар районда да болууча керекдила. Бир эл да бу проблеманы кеси алпына тамималылык тойлодо, кыралыны жаньндан болушукчу болмаса.

Яныкдай химияны устазы, «Адам эм табыгат» деген кружочку таматасы Герпаланы Фатима былай айтханды: «Адам улу жери, сууну торло-торло смиртпеге, улуу химикатла бля тохтасуу ууландырады. Ала уа, экология системага кышунулу, аш, суу бля адрамы ишпене тошведиле. Кон сабын жер башында жануараны бир торлоско неда бити тобо бля кырууду. Адамла кеслери да экология системага киргенлерини унутхандыла».

Янык эл советини депутата Айкайланы Самит: «Аруула кылай жыгылы бардыла, не болганды, деп жарсыйды биз. Кесибизни кылай жюрөгте биз деген соруу а кельмей акылыгыра. Сау улашуу болууча эсе эсек, жауу этерге бар эсе муратыныкчы, кылыгыбызны торлендиреге керекбиз. Бер бизге аш-суу береди, жашата береди. Биз аны саклыгыра борчулук», дегенди.

ЭЛЕКОПЛАНЫ Хасан, Янык ийи мыймаи,

Ичи- айботыкы, тышы - сылыкылык

Биз, жыйырма биринчи ёмгөргө да кёчюн, космокса ракетага укчан, агиле клонда эттен заманда жашыйбыз. Алай алыкча кеп затларда жашылык, кырангылык башы буюны басып турды. Сёз ючюн, тазалык жаны бля тау элпеле болууча бир кырайлык, кёпчю, юйрөгөн бля жаны жыртылып, юйден чыгарьган кир-ичкичине уа кыкада да тёпюп кыюдыла. «Мени юйюм» дей билген корамым, алим, жерим» дегенин кеп аныпаймыз?.

Алгын таулула, мажоскоке болган заманыранды окууна, табыйгыча хурмет этендиде. Утга жаланды учууда чыгыламында, бусагыда уа билгенди, билгенде да. Орамгы кир-ичкичине теген тер болуп кылапканды.

Тау элпеле суу боюна уа? Кир-ичкич жыйылган жерледи беле болон ала. Кырууларды кыпчакан-кыпчакан затланды да тюзоней элпир ары кыудыла. Бизы бля уа, малпарын ары сюрюп, ол судан ичиреди, сабийлери анда жууундыла. Сора салгык кыкадан болсун?

Бусагыта бизни республиканы бир сейрилик курорт этерикбиз дегендей туралдыла. Ол кертиши бля да алай болса, биз жол кыналыгы келген адамла коньяк юйюлде отпур турлук болмаса. Жолочуу болган а, жол жанларынды киркичле сейр этесиде. Кёпчю машина бля бир багушуну элдеринде уагылардыда да, кыкада болса да, кеп кыналыг да тёпюп кеттирди. Ол жаны уа кесиде да, сабийлери, жууулары-тегилери да жоюридоле.

Жаيدا тёгеркени тааралуу айлыклары, субзонтикык бардыралыдыла. Мени акылыма кере, алай ишледен улуу магына чыгарьгык тойлодо, хар бирбиз да тёгергибизде-башыбызда тазалыкчыны юксонден сагыш этип жашарга юйрөнөөск.

Алпакха ийнанган адам, ючюнчю иге тазуа тутуп, суу бойуну ичкенде уагыларды кир-ичкич тёрки тойлодо. «Тазалык-ийманыны жарымы», - дегенди Мухаммат фыйгамбар. Кыкада да тазалык, жаланды кесини юйюм ичкенде уагыларды.

Ислам дин адамны юксончю башчыны, кийинчи тазалуу

бден адамны тазалыкча сабий замандан башлап юйретиге керекди.

Тазалыкча жол бармыды? Не зат этерге керекди шёндюпо жарысулу болуучу торлендир ючюн? Чегем районун адимстрациясыны башчысы заместителди Хасан Одижов айтханды кере, «Элени араларында тазалык жаны бля эришуле бардыра биз, ачылыны саугалыйбыз. Эл адимстрацияны башчылары тегеркени тазалуу жаны бля кеп иш бардырдыла, алыгча кеп ачха кыранды да этилди. Чеген шахарда болуу башка жерледен эсе ипрекди. Болсада, битен алып кыраганды, тазалык жаны бля хал бек оспалды. Аны торлендир ючюн, юйретуу иш да бардырырга керек», - дегенди Хасан Одижов.

Яныкпада жер арендатор Михаил Семесиков башкы айтханды: «Жол жаньндан, суу боюнларында, ормалда,